

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงมีทรัพยากรที่สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท จึงเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในพื้นที่อุทยานเป็นจำนวนมากต่อปี เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งตามมาย่อมหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อพื้นที่รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งผลกระทบทางตรงหรือทางอ้อม และจากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ระดับผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะมีมากน้อยแตกต่างกันไป ตามแหล่งดังกล่าวขึ้นอยู่กับปริมาณ กิจกรรมและพฤติกรรมการท่องเที่ยวหรือการใช้ประโยชน์ของผู้มาเยือน รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นตามมา นอกจากนี้นักท่องเที่ยวแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มจะมีการเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวที่อาจเหมือนหรือแตกต่างกันเพื่อให้ได้รับประสบการณ์นันทนาการที่ตนเองต้องการหรือคาดหวังเอาไว้ โดยแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทหรือแต่ละแหล่งจะให้ประสบการณ์นันทนาการแก่นักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ดังนั้นการจัดแบ่งช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญซึ่งนำไปสู่แนวทางการพัฒนา และการจัดการในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับช่วงชั้นโอกาสนันทนาการของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงช่วงชั้นโอกาสนันทนาการดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และการจัดการ รวมทั้งแนวทางการป้องกันและการจัดการผลกระทบอันอาจเกิดจากปริมาณนักท่องเที่ยวอันจะนำไปสู่การพัฒนา และการจัดการที่สามารถรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งรองรับประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ซึ่งพื้นที่การท่องเที่ยวในประเทศไทยโดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติ ได้มีการศึกษาเพื่อการจัดแบ่งช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการแล้วในหลายพื้นที่และพบว่าสามารถนำไปสู่การจัดการพื้นที่ได้จริง

พื้นที่อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงซึ่งเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่สำคัญในเขตภาคเหนือตอนล่าง เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมากต่อปี แต่พบว่ายังไม่ได้มีการศึกษาในประเด็นปัญหานี้แต่อย่างใด ดังนั้นการศึกษาเพื่อการจัดแบ่งจัดแบ่งช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงในครั้งนี้จึงถือว่าเป็น

การศึกษาที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งยังสามารถจัดการพื้นที่เพื่อรองรับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวได้ต่อไป

2. จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการจัดแบ่งช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง
2. เพื่อการจำแนกประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยวที่ได้รับ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง

3. ความสำคัญของการวิจัย

ข้อมูลจากการศึกษา ดำเนินการจัดแบ่งช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ สามารถเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนา การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงได้ต่อไป และนำข้อมูลที่ได้มอบให้กับอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อจัดแบ่งช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงบริเวณหนองแม่เฒ่า เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อม และ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง โดยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้ (ภาพ 1)

4.1 พื้นที่ที่ทำการศึกษาอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงบริเวณหนองแม่เฒ่า ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 201,360.28 ไร่ อยู่ระหว่างอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอรังทอง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

4.2 ปัจจัยที่ทำการศึกษา

4.2.1 ปัจจัยด้านกายภาพ

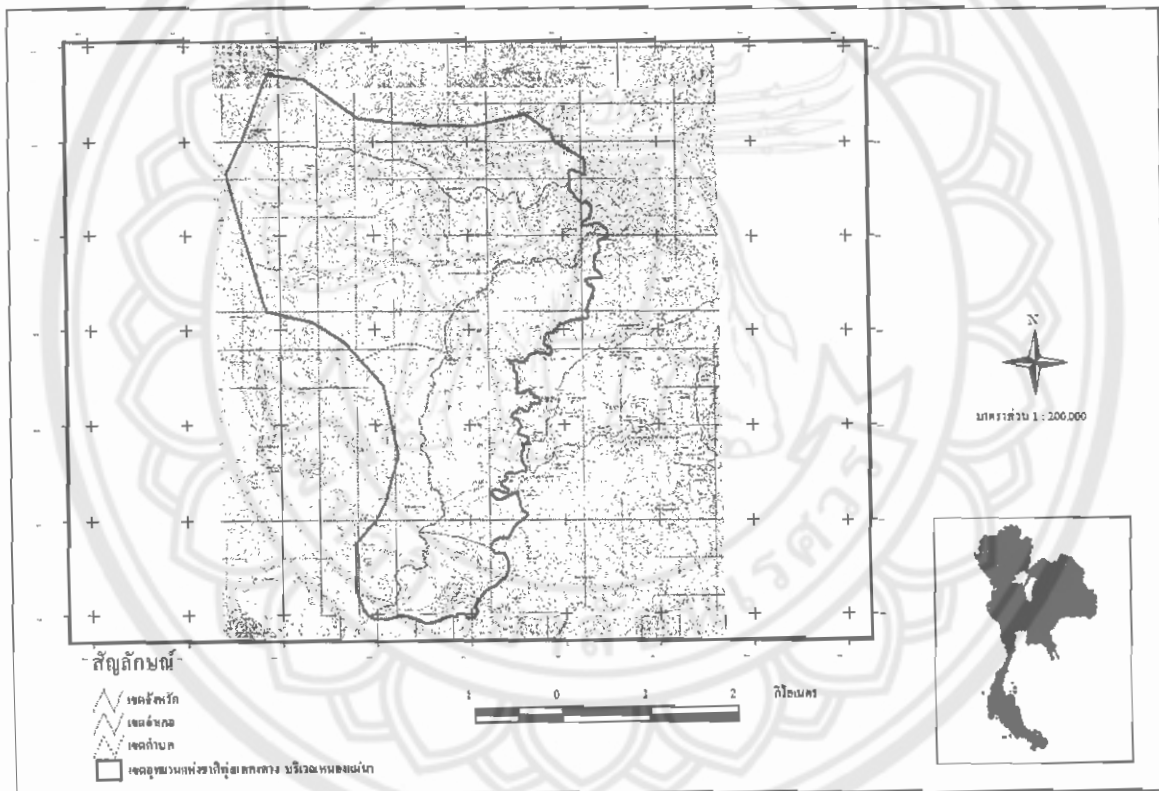
การศึกษาความยากง่ายของการเข้าถึง โดยประเมินจากปัจจัยระยะใกล้เคียงของแหล่งท่องเที่ยวจากถนนสายหลักและถนนลาดยางที่รถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล และปัจจัยสภาพของเส้นทางคมนาคม โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และการตรวจสอบพื้นที่

4.2.2 ปัจจัยการจัดการพื้นที่

การศึกษาระดับความเป็นธรรมชาติ โดยประเมินจากประเภทของการใช้ที่ดินและขนาดของพื้นที่ธรรมชาติ ซึ่งใช้ข้อมูลทุดิจิทัลจากข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และการตรวจสอบพื้นที่

4.2.3 ปัจจัยด้านสังคม

การศึกษาโอกาสการได้พบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว ระดับของทักษะในการพึ่งพาตนเองเมื่อเข้าไปท่องเที่ยว และความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์ที่ต้องการได้รับ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาพ 1 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึงการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีการบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ช่วงชั้นโอกาสนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum, ROS) หรืออาจเรียกว่า ช่วงชั้นโอกาสการท่องเที่ยว (Tourism Opportunity Spectrum, TOS) หมายถึงการจำแนกพื้นที่ท่องเที่ยว/นันทนาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการจัดการ และควบคุมดูแลพื้นที่ท่องเที่ยวในลักษณะที่ตอบสนองต่อประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการได้หลากหลายมากขึ้น เพื่อนำไปสู่ความพึงพอใจและประสบการณ์นักท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของนักท่องเที่ยว

นันทนาการ เป็นคำมาจากคำเดิมว่า “สันทนาการ” ซึ่งพระยาอนุমানราชชน หรือเสถียรโกเศศได้บัญญัติไว้เมื่อปี พ.ศ. 2507 และตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Recreation” หมายถึง กระบวนการ (Process) หรือประสบการณ์ที่บุคคลได้รับโดยอาศัยกิจกรรมนันทนาการในช่วงเวลาว่างเป็นสื่อ ก่อให้เกิดการพัฒนาหรือความเจริญงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของบุคคล ซึ่งหมายถึงเป็นสถาบันทางสังคมหรือแหล่งศูนย์กลางของสังคม เพื่อให้บุคคล หรือสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแล้วก่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางกายและพัฒนาทางด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ซึ่งโดยปกติรัฐมีหน้าที่จัดแหล่งนันทนาการในรูปแบบต่างๆ เช่นสวนสาธารณะในเมือง สวนหย่อม ศูนย์เยาวชน ห้องสมุดประชาชน ดนตรีสำหรับประชาชน วนอุทยาน และอุทยานแห่งชาติ

ประสบการณ์ หมายถึง สิ่งที่นักท่องเที่ยวพบเห็น สัมผัสหรือเรียนรู้ เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมในอุทยานแห่งชาติ

ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว หมายถึง ลักษณะทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนอุทยานแห่งชาติ พิจารณาจาก เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และที่พักอาศัยในปัจจุบัน

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System, GIS) หมายถึง กระบวนการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ชุดคำสั่งฐานข้อมูลทางภูมิศาสตร์และบุคลากรในการออกแบบเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบันทึก จัดเก็บบำรุงรักษา วิเคราะห์ และแสดงผลในรูปแบบของข้อมูลที่อ้างอิงได้ทางภูมิศาสตร์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ประกอบไปด้วยระบบคอมพิวเตอร์ระบบโปรแกรมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์และบุคลากร ซึ่งมีหน้าที่จัดการในสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมสารสนเทศที่ต้องการ เพื่อทำการแปลงเข้าจัดเก็บในระบบ การปรับปรุง การจัดการ การวิเคราะห์ และการแสดงสารสนเทศภูมิศาสตร์เหล่านั้นในรูปแบบที่มีการอ้างอิงพิกัดทางภูมิศาสตร์

อุทยานแห่งชาติในพื้นที่ หมายถึง อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง บริเวณหนองแม่นา